

Књига „Социјална одрживост града: изазови неолибералне урбане политике“ Анђелке Мирков нуди научно засновано читање феномена социјалне одрживости града на различитим нивоима: концептуалном, методолошком, емпиријском, стратешком. Објављивањем ове монографије добијамо важно штиво које представља незаобилазну основу за даља истраживања социјалне одрживости градова, како у академском тако и у домену практичне политике.

Проф. др Мина Петровић

Ваљаним теоријско-методолошким приступом и укупним резултатима свог веома сложеног истраживања социјалне одрживости градова и суседстава ауторка је унапредила социологију града у Србији и региону. Треба рећи да је ову комплексну урбосоциолошку тему она једина у нашој средини обрадила целовито, систематски и обимно.

Проф. др Сретен Вујовић

Запажамо да је у контексту постојећих расправа о одрживом развоју, које се крећу у недовољно јасним оквирима, посебно значајан и критички социолошки приступ који ауторка негује, а захваљујући којем је могуће разоткрити и критиковати идеолошке насlage унутар идеја и пракси одрживог развоја.

Доц. др Ана Пајванчић-Цизељ

Др АНЂЕЛКА МИРКОВ је научни сарадник Института за социолошка истраживања Филозофског факултета Универзитета у Београду. Бави се темама из области социологије града и сродних социолошких дисциплина.

СОЦИЈАЛНА ОДРЖИВОСТ ГРАДА

Анђелка Мирков

Анђелка Мирков

СОЦИЈАЛНА
ОДРЖИВОСТ ГРАДА:
изазови неолибералне
урбане политике

Штампа

Анђелка Мирков

СОЦИЈАЛНА ОДРЖИВОСТ ГРАДА:
изазови неолибералне урбане политике

Анђелка Мирков
СОЦИЈАЛНА ОДРЖИВОСТ ГРАДА:
изазови неолибералне урбане политике

Издавачи
Чигоја штампа
Институт за социолошка истраживања
Филозофског факултета Универзитета у Београду

За издаваче
Жарко Чигоја
Проф. др Мирјана Бобић

Рецензенти
Проф. др Мина Петровић
Проф. др Сретен Вујовић
Доц. др Ана Пајванчић-Цизељ

Припрема и штампа

Чигоја
Ш Т А М П А
office@cigoja.com
www.chigoja.co.rs

Тираж
500

ISBN 978-86-531-0364-4

Анђелка Мирков

СОЦИЈАЛНА
ОДРЖИВОСТ ГРАДА:
изазови неолибералне
урбане политике

Београд, 2017.

Објављивање ове монографије финансијски је помогло
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

1. УВОД	11
2. ОСНОВНИ ПОЈМОВИ И ТЕОРИЈСКО-АНАЛИТИЧКИ КОНЦЕПТИ	17
2.1. Идеја одрживог града	17
2.2. Неолиберализам и принципи неолибералне урбане политике – (не)могућност реализације идеје одрживог града	25
2.2.1. Неолиберализам – теорија, идеологија, политика	25
2.2.2. Неолиберална држава – од редистрибутивне ка регулативној функцији	29
2.2.3. Регулациона теорија, урбани режими, јавно-приватно партнерство	33
2.2.4. Неолиберална урбана политика	35
2.3. Концепт социјалне одрживости града	39
2.3.1. Проблеми и дилеме у дефинисању појма социјалне одрживости града	39
2.3.2. Доминантне теме у оквиру дискурса социјалне одрживости града	43
2.4. Урбано суседство као непосредни аналитички оквир истраживања социјалне одрживости града	62
2.4.1. Сусед, суседовање, суседски односи и суседство	63
2.4.2. Суседство као заједница	65
2.4.3. Јединица суседства	69
2.5. Појмовна матрица анализе социјалне одрживости града на нивоу урбаних суседстава	75
3. ЕФЕКТИ НЕОЛИБЕРАЛНЕ УРБАНЕ ПОЛИТИКЕ НА СОЦИЈАЛНУ ОДРЖИВОСТ ГРАДА – АНАЛИЗА СПЕЦИФИЧНИХ РЕЗИДЕНЦИЈАЛНИХ ПОДРУЧЈА	77

3.1. Центрификација	80
3.1.1. Карактеристике резиденцијалног подручја	85
3.1.2. Неформалне друштвене везе и хетерогеност/хомогеност становништва	87
3.1.3. Друштвена укљученост/искљученост	94
3.2. Ограђене заједнице	96
3.2.1. Карактеристике резиденцијалног подручја и хомогеност становништва	98
3.2.2. Неформалне друштвене везе	101
3.2.3. Друштвена укљученост/искљученост	103
3.2.4. Безбедност	104
3.3. Гетоизација	108
3.3.1. Карактеристике резиденцијалног подручја и хомогеност становништва	110
3.3.2. Неформалне друштвене везе	111
3.3.3. Друштвена укљученост/искљученост	115
3.3.4. Безбедност	119
3.4. Етничке енклаве	123
3.4.1. Карактеристике резиденцијалног подручја и хомогеност становништва	126
3.4.2. Неформалне друштвене везе	128
3.4.3. Друштвена укљученост/искљученост	131
4. ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА ПОСТИЗАЊЕ СОЦИЈАЛНЕ ОДРЖИВОСТИ ГРАДА ПРЕД ИЗАЗОВИМА НЕОЛИБЕРАЛИЗМА	135
4.1. Државна интервенција у резиденцијалној сфери	136
4.2. Значај цивилног сектора у урбаним режимима	146
4.3. Квалитет друштвених односа на нивоу урбаних суседстава	156
5. АНАЛИЗА СТРАТЕШКОГ ПРИСТУПА ОСТВАРИВАЊУ КОНЦЕПТА СОЦИЈАЛНЕ ОДРЖИВОСТИ ГРАДА СА НАГЛАСКОМ НА ЗНАЧАЈУ УРБАНИХ СУСЕДСТАВА	161
5.1. Глобални стратешки принципи Уједињених нација	162
5.2. Стратешки принципи Европске уније и земаља чланица	172

6. ЗАКЉУЧАК	181
7. ЛИТЕРАТУРА	187
8. ПРИЛОЗИ	209
SUMMARY	215

Urban Social Sustainability: Challenges of Neoliberal Urban Policy

SUMMARY

The study deals with the analysis of urban social sustainability on conceptual, phenomenological, and strategic levels. Urban social sustainability implies the social characteristics and processes that contribute to the long-term and harmonious functioning of the city system. The analysis focuses specifically on urban neighbourhoods, defined as residential areas where particular social circumstances develop, because the opening assumption is that precisely at this level it is possible to identify both positive and negative trends related to urban social sustainability. Since the concept of urban social sustainability has evolved under the influence of neoliberal values, while neoliberal urban policy has greatly transformed the social character of urban neighbourhoods, urban social sustainability is analysed in the context of neoliberalism, which has prevailed in developed capitalist countries since the late 1970s.

Although the paradigm of sustainable development implies the idea of a necessity to create a balance between environmental, economic, and social dimensions of development, study of the social aspect of sustainability was neglected until the very end of the twentieth century, with the concept becoming popular among urban theorists at the beginning of the third millennium. Nevertheless, on the conceptual level some basic dilemmas regarding urban social sustainability have not been resolved, i.e. there is no consensus on the scope of this notion and its operationalization, meaning that the concept has not been shaped theoretically and methodologically. The contribution of this study lies in the development of a conceptual matrix for analysing urban social sustainability at the neighbourhood level. The study first systematizes central topics within the discourse of urban social sustainability, which are then used as a basis from which to derive dimensions and indicators for the analysis of specific cities and neighbourhoods. Five basic dimensions of urban social sustainability at the level of neighbourhoods are: 1) characteristics of a residential area; 2) heterogeneity of population; 3) informal social relations within and outside a neighbourhood; 4) social inclusion; 5) safety.

On the phenomenological level, the spatial framework of the analysis consists of the cities of the United Kingdom and the United States of America, since this is where urban policy is closest to the neoliberal ideal type. European cities in developed capitalist, and to a lesser extent in post-socialist countries, are also taken into consideration, in order to demonstrate that there are contextual variations in neoliberal practice. The main hypothesis of this study is that neoliberal urban policy produces negative effects on urban social sustainability, because of an increase in social inequalities within and between urban neighbourhoods. This hypothesis is proven by the analysis of basic dimensions of urban social sustainability in four types of segregated urban neighbourhoods, where the effects of neoliberal urban policy are most pronounced, and these are: gentrified neighbourhoods, gated communities, ghettos, and ethnic enclaves.

In gentrified neighbourhoods, significant social inequalities can be perceived by analysing the characteristics of a residential area shaped by the particular lifestyle of the upper middle class as gentrifier, with marked underdevelopment of informal social relations within the neighbourhood, whether homogeneous or heterogeneous by structure. These problems are even more noticeable in gated communities, where the privatization of space leads to a total spatial and social isolation for members of the upper class from their fellow citizens, problematizing in particular the issue of safety within such an area, despite the fact that residents of gated communities are largely motivated by a desire to achieve greater security and protection against crime. Ghetto residents, in addition to being affected by numerous social problems such as poor housing conditions, unemployment, spatial and social exclusion, often bear witness to the problem of underdeveloped social capital, which makes any association and effective campaign towards the defence of common interests virtually impossible. Ethnic enclaves share some social problems with ghettos, yet they differ when it comes to inclusion within the labour market, but a problem arises because neoliberal urban policy uses cultural specificities to promote multiculturalism and build a positive image of the city, while producing no direct benefit to residents of ethnic enclaves and ultimately leaving them marginalized within the society.

After analysing the negative social consequences of neoliberal urban policy at the neighbourhood level, and confirming the main hypothesis, the study points out the potentials for achieving urban social sustainability through actions from various players in the neoliberal context – the state, the civil sector, and residents of urban neighbourhoods. It is important to underscore that, even in conditions of market regulation of housing, the state plays an important role in solving social issues by providing social housing and regulating conditions

for the private rental sector, while also planning a heterogeneous population structure at the level of urban neighbourhoods. Furthermore, by acting jointly, citizens can help in correcting the downsides of neoliberal practice by drawing attention to various social problems in the city through protest activities, or by participating in planning and decision-making at the local level. By joint activities in the reproduction of daily life, residents of urban neighbourhoods can influence the creation of a positive atmosphere in the neighbourhood, which represents significant potential for achieving urban social sustainability.

The analysis of United Nations and European Union strategic documents has shown that neoliberal ideology shapes strategic thinking about urban social sustainability to a significant degree, though in common with academic research papers the analysed documents put forward some observations about social problems in contemporary cities, and recommend measures that might help to achieve urban social sustainability.

The analysis on all three levels has confirmed that urban social sustainability is exposed to multiple challenges posed by neoliberalism: to decades-long neglect and an ideologically coloured interpretation on the conceptual level; to substantial reshaping of the character of urban neighbourhoods under the influence of neoliberal urban policy on the phenomenological level; and to the naturalization of neoliberal principles in solving social problems in contemporary cities on the strategic level.

Key words: urban social sustainability, neoliberalism, urban policy, city, neighbourhood